

Az elektronikus tanulás, avagy gondolatok az e-learning világról

BÁNKESZI Katalin - SZEPESI Judit

A sorozat első cikkének célja, hogy a könyvtárak és az e-learning közötti lehetséges kapcsolatot körbejárja, és választ adjon néhány felmerülő kérdésre.

Miért foglalkozunk az elektronikus oktatással?

A kormányzati stratégiai tervekben hangsúlyozottan jelenik meg az oktatás és az élethosszig tartó tanulás megújításának igénye, hiszen az egyes emberek szellemi és szakmai fejlődése egyértelműen katalizáló hatással van a társadalom és a gazdaság fejlődésére, a közösségi és társadalmi részvétel erősödésére.

A közelmúltban megjelent *Digitális Jólét Program*, a *Digitális Oktatási Stratégia* és a *Közgyűteményi Digitalizálási Stratégia* egyaránt kijelöli az utat az oktatás számára: minél több emberhez el kell juttatni a tanulás, az ismeretszerzés lehetőségét, és ehhez jó eszközt jelent az informatikai háttérrel támogatott tanulási környezet. A digitalizálás, a mobil eszközökön közvetített digitális tartalom házhoz viszi a tudást, és sok ember számára elérhetővé teszi akár a mindennapos tanulást, művelődést, a választott szakterület fejlődésével lépést tartó tudás megszerzését. Természetesen az elektronikus tanúláshoz elengedhetetlen a digitális készségek, a digitális írástudás elsajátítása, a mobilitást lehetővé tévő eszközök ismerete, továbbá

legalább alapszintű jártasság az internet, a böngészők és a webes szolgáltatások használatában.

Milyen fontos elveket fogalmazznak meg a stratégiai tervek az oktatás és a digitalizálás terén?

Az internetről és a digitális fejlesztésekről szóló nemzeti konzultációt (InternetKon) követően a 2012/2015. (XII. 29.) Korm. határozat értelmében elkészültek a következő évek digitális fejlesztési irányait meghatározó stratégiák, melyeket a *Digitális Jólét Program* foglal keretbe. Az 1486/2015. (VII. 21.) Korm. határozat alapján jött létre a *Digitális Nemzet Fejlesztési Program*, melynek megvalósítását a közgyűtemények digitális átállása is elősegíti, szorosan kapcsolódva a *Digitális Jólét Program* terveihez.

Könyvtári továbbképzéseink, online szolgáltatásaink fejlesztését sürgeti a fenti határozatok alapján közzétett *Digitális Oktatási Stratégia* (továbbiakban: DOS) és a *Közgyűteményi Digitalizálási Stratégia 2017-2025* (továbbiakban: KDS).

1. ábra

E-learning szöfelhő

- A KDS az alábbi kapcsolódási pontokat jelöli meg a digitális oktatás és a közgyűjtemények között:
- A közgyűjtemények rendelkeznek azokkal az alapvető humán és infrastrukturális feltételekkel, amelyek a minőségi digitális tartalomszolgáltatás nyújtásához szükségesek.
- A közgyűjtemények széles körű digitalizálása révén új típusú oktatási segédanyagok készülhetnek el. Mindez hozzájárul a minőségi tanulási környezet megteremtéséhez és a digitális kulturális környezet fejlődéséhez.
- *A digitális kulturális vagyron kiemelten fontos a távoktatás kultúrájának elterjesztése érdekében*, szükséges továbbá szerepének erősítése a hagyományos tananyag használata mellett, ezáltal is ösztönözve a diákokat a minél szélesebb ismeretanyag és tudás megszerzésére.
- A közgyűjtemények digitális tartalomszolgáltatása részt vállal a digitális készségek és képességek, kulcskompetenciák fejlesztésében, az in-

formációs műveltség terjesztésében, ezáltal az életminőség javításában.

- Az infokommunikációs eszközök segítségével elérhető közgyűjteményi tartalmak hozzájárulnak az internetes tan- és segédanyagok elterjesztéséhez, amelyek addicionális hatásként csökkentik az egyes régiók közti különbségeket, hiszen a „távoli” tananyag mindenki számára elérhetővé válik.
- Kiemelt cél továbbá a tudományos tartalmakhoz való hozzáférés biztosítása a felsőoktatásban.

A közgyűjtemények oktatási célú tartalomszolgáltatása

- motiválhatja az ismeretszerzést és az önálló tanulást,
- élményt nyújt, amelyet nemcsak a közvetített tartalom, hanem maga az interakció, a játékelmény és a társas felfedezés lehetősége is gazdagít, s
- hatékonyan szolgálja a kutatásfejlesztést is.

További cél, hogy a Digitális Oktatási Stratégiához

igazodva 40%-kal emelkedjen a közgyűteményi tartalmakra épülő digitális tananyagok száma, és jelentősen növekedjen a közgyűtemények tartalomszolgáltatását igénybe vevő felhasználók száma.

A DOS-ban foglaltak szerint az utóbbi évek erőteljes nemzetközi fejlődési tendenciái és szakpolitikai törekvései arra mutatnak, hogy az IKT-ban rejlő lehetőségek céltudatos kiaknázása számos módon segítheti a felnőttkori tanulásban való részvétel növelését, új perspektívákat nyit meg a felnőttkori tanulás eredményességének javításához:

- Motivál a tanulásra: érdekesebbé, élményszerűbbé, így sok felnőtt számára vonzóbbá teszi a tanulást. Az IKT támogatja a motiváció és az érdeklődés fennmaradását azzal is, hogy segítségével a tanulás az egyén számára testre szabottan, a legmegfelelőbb ütemben és releváns tartalommal valósulhat meg.
- Szélesíti a hozzáférést a tanuláshoz: az IKT eszközök fejlődésével a szélessávú internet és a mobil technológia mindenki számára elérhetővé válik, hogy bárki, bármikor és bárhol azt tanulhasson, amire szüksége van. Ez a kistelepeleéseken élők, a munkahelyen, munkavégzés közben tanulók vagy a mozgásképességük korlátai miatt eddig a képzésekhez hozzáférni nem tudók számára is új lehetőséget teremt a tanulásba való bekapcsolódásra.
- Az IKT-val támogatott tanulás hatékonyan fejleszti a digitális kompetenciákat és egyúttal más alapkészségeket is. Különösen a hátrányos helyzetű felnőttek esetében fontos, hogy fejlődik digitális írástudásuk, kommunikációs és a szociális készségeik, bővülnek személyes kapcsolataik, és mindezek segítik felzárkózásukat és társadalmi, munkaerő-piaci integrációjukat.
- A digitális oktatási segédanyagok, melyek egy része szabadon hozzáférhető, lehetővé teszik a színvonalas és rendszeresen aktualizált tartalmakhoz való széleskörű, sok esetben ingyenes hozzáférést és az újrahasonosítást, valamint az önálló tanulást.
- Az IKT-ra támaszkodó felnőttkori tanulás és felnőttképzés jelentős mértékben képes hozzájárulni a közvetlen és a járulékos költségek csökkentéséhez és a felnőttképzés költséghatékonyságának javításához.

Figyelembe véve a fenti előnyöket, indokolt, hogy a könyvtárak is foglalkozzanak a gondolattal, hogy olyan oktatási, továbbképzési formákat és módszereket alkalmazzanak, amelyek támogatják a könyvtárosok és használók számára a digitális készségek el-

sajátítását és folyamatos fejlesztését, valamint széles körben elérhetővé teszik a tanulási lehetőségeket. Ennek egyik formája az informatikai eszközökkel támogatott oktatás, melynek kialakulásáról, fejlődéséről, szereplőiről és eszközeiről írunk a továbbiakban.

Mi alapozta meg az elektronikus tanulás kialakulását?

Történeti visszatekintés

Az 1980-as években *Bill Gates* megalapozta a PC alapú számítástechnikai platformot, és a fejlett országokban megjelent a számítógéppel támogatott oktatási forma, míg más országokban ez a kilencvenes évekre tehető. Használata áttérésnek tekinthető az oktatásban, hiszen lehetővé vált az audiovizuális eszközök együttes alkalmazása. A számítógép használata azonban csak egyik előfeltétele az elektronikus tanulás elterjedésének, a másik fontos feltétel a hálózatok kialakítása volt. Kezdetben helyi hálózatok LAN (Local Area Network), majd az egyre nagyobb földrajzi távolságot áthidaló, azaz városi MAN (Metropolitan Area Network), illetve WAN (Wide Area Network), azaz nagytávolságú, nagykiterjedésű hálózatok jöttek létre, majd újabb mérföldkövet jelentett a távközlést liberalizáló törvény (1996) – megszületett a világháló vagy internet. A WWW megszületésével elkezdődött a tartalomfejlesztés, melyhez újabb lendületet adott a nyílt forráskódok megjelenése az 1990-es években. A technikai feltételek létrejötte után végre megszülethetett az e-learning is.

2001-ben indult hivatalosan útjára a Creative Commons (kreatív közjavak), melynek célja a szabadon felhasználható tartalmak növelése. 2004-ben létrejött a web 2.0, melynek szolgáltatásai a tartalommegosztáshoz köthetők. Lényege röviden: a tartalom online, egy böngésző program segítségével jeleníthető meg, és mindenki számára szabadon elérhetővé válik. A web 2.0 megjelenése megreformálja a kommunikációra, az együttműködésre és az önkifejezésre épülő internet tartalmakat. A felhasználók már nem csupán az információforrások után kutatnak, hanem azokat az eszközöket keresik, melyek segítségével képesek az információkat egységes egészzé szervezni.

Magyarországon az 1970-es évektől kezdődően beszélhetünk a távoktatás kísérleti szakaszáról, de csak a kilencvenes évek elejétől jelennek meg az első távoktatást és nyitott képzést megcélzó, említésre méltó fejlesztési elképzelések.

Hogyan változott az idők során az e-tanulás?

Távoktatás

A távoktatás (distance learning) a tanulás távirányításának és a nyitott képzésnek az egyik formája. Arra törekszik, hogy a tanulási folyamat minden mozzanatát kézben tartsa, ezért a tanulást folyamatosan, lépésről lépésre irányítja, rendszerezi és átfogóan szervezi. „A távoktatás a levelező oktatás kritikájaként, annak hiányait pótló, ugyanakkor hatékonyabb távirányítási formaként fejlődött ki, amely szigorúbban és eredményesebben teljesítheti a levelező oktatás feladatait. Jellemzője, hogy helytől és időtől függetlenül képes sokakat tanítani, s így „tömegoktatásra” alkalmas eszközzé válik. Ugyanakkor módot ad az egyéni tanulási szempontok figyelembevételére, az egyéni tanulási problémák kezelésére és az egyéni tanulási ütem biztosítására.” (Pedagógiai Lexikon)

A távoktatás típusai

Eszközrendszerét és oktatástechnológiáját tekintve a következő három típust különböztetjük meg:

- klasszikus távoktatás, a hagyományos eszközökkel szervezett távoktatás (1960–1990),
- IKT távoktatás, mely a modern technológia eszközeinek felhasználásával történik. (1990–),
- kevert módszer (blended learning), a hagyományos és az IKT-val támogatott oktatás keveréke, feltételezi a tanár és a diák közötti személyes találkozót bizonyos időközönként.

A távoktatásban megjelenik a tanulás önrányítása, az önállóság növelése, a társadalmi nyitottság, az önművelés lehetősége.

Számítógép alapú tanulás

A számítástechnikai eszközökkel támogatott oktatás statikus formája, amikor az oktatóanyag digitális adathordozón (pl. CD, DVD stb.) vagy intranet/internet hálózaton jut el a felhasználóhoz (tanuló), és amelynek lejátszásához, illetve a tananyag el-sajátításához a tanuló számítógépet használ. Az

e-learningnek ezt a formáját a szakirodalom CBT-nek (computer based training) hívja. Ebben az esetben a tananyag létrehozója (tanár, oktató, tutor vagy mentor) és felhasználója (tanuló) között semmilyen kapcsolat nincs, és menedzselte (tervezett, szervezett és kontrollált) oktatásról csak nagyon szűk értelemben beszélhetünk. A számítógép alapú oktatást tekintjük az e-learning korai formájának, mely azonban mind a mai napig alkalmazható és elérhető. A módszer hátránya, hogy az oktatásszervezés és a tanár–tanuló, illetve a tanuló–tanuló közötti kapcsolat gyakorlatilag minimális.

Online oktatás

Az online oktatás (web based training) elindulása Hágai Egyetemhez köthető 2000-ben.

Az IKT eszközök fejlődésével az elektronikus tanulás elektronikus képzés-menedzsmenttel társult. Az oktatásban megjelent a hálózati kommunikáció, a hallgató a tanárral e-mail, chat, fórum, videokonferencia formájában tartja a kapcsolatot. Létrejötték a szabványok, a kis és a nagy oktatási intézményeket egyaránt kiszolgáló tanulási keretrendszerek. Ezekben az években sokan mereven elválasztották az új technológiát alkalmazó tanulást a hagyományos távoktatástól. Később a szakértők is elismerték, hogy az infokommunikációs technológia és a távoktatás elemei keverednek. Ezzel párhuzamosan az oktatási intézmények elkezdtek alkalmazni az oktatásban az intranet és az internet adta lehetőségeket. Megszülettek az elektronikus campusok.

A hálózat alapú tanulás a feje tetejére állítja a tradicionális tanár–diák viszonyt. Az új szemlélet középpontjában a tanuló áll, maga szervezi tanulmányi előrehaladását, a tanár mentorként áll mellette. Általánosságban elmondható, hogy minél magasabb kompetencia-szinttel rendelkezik egy tanuló, annál inkább képes maga irányítani a tudás megszerzésére irányuló tevékenységeit.

Mit értünk ma elektronikus tanulás alatt?

A fent leírt három oktatási forma a következő jellemzőkkel járult hozzá az e-learning kialakulásához:

Távoktatás	Számítógép alapú tanulás	Online oktatás
Idő- és térbeli függetlenség	Adatok tárolása, feldolgozása	Hálózati kommunikáció
Tanulás- és tanuló központúság	Interaktivitás (hipertext, multimédia, szimuláció, virtuális valóság)	Nyitott információforrások

Távoktatás	Számítógép alapú tanulás	Online oktatás
Önirányítási tanulás		

2. ábra

E-learning előzmények

A hatékony e-learning jellemzői:

- a didaktikai tervezés: a tananyag, a tanulási program, a tanulási környezet optimális kialakítása
- a modularitás: törekvés a tananyagelemeknek az LMS (learning management system)/LCMS (learning content management system)-be illeszthetőségére, másrészt tananyagok, tanulási programok kialakítása,
- a rendszerintegráció: az e-learning program beilleszthető a környezeti programokba (a tanulási szervezeti hálójába)

A fentiek alapján így is megfogalmazhatjuk az e-learning lényegét: az e-learning vagy elektronikus tanulás olyan *oktatási szemlélet*, amely magában foglalja a *tanulás* és az *oktatás* folyamatának IKT eszközökkel támogatott, *formailag, tartalmilag* és *módszertanilag* is újszerű formáit.

(Az e-learning értelmezéseire egy későbbi cikkben még visszatérünk.)

3. ábra

E-learning infografika

Milyen szerepökörökben vehetünk részt a tanulásban, az oktatásban?

Tanuló

A klasszikus tanulási formákhoz képest az elektronikus tanulási környezetben a tanulónak más kompetenciákkal kell rendelkeznie ahhoz, hogy sikeres lehessen.

Az elektronikus tanulás sokszor olyan *technikai ismeretek* alkalmazását igényli, amelyekre a hagyományos személyes kontaktuson alapuló oktatásban nincs szükség. Ezek nélkül azonban az eredményes tanulás elképzelhetetlen, ráadásul a kudarcélmény hosszú időre elriaszthatja a tanulót.

Hasznos, ha a tanuló képes *szabálykövető magatartásra* és objektív *önellenőrzésre*. A tanulásra fordított időt hatékonyan kell eltöltenie, alá kell rendelnie magát a tananyag, illetve a tutor irányításának, az instrukciókat követve kell haladnia, majd az elsajátított tudás ellenőrzése érdekében a beépített tesztek el kell végeznie. Mindezekhez az is szükséges, hogy kellően motivált legyen a tanulásra.

Tanár

Az elektronikus tanulás során a legnagyobb mértékben a tanár szerepe változik, aki eddig maga volt a „tudás forrása”. Az elektronikus tanulás során nem a tudását kell átadnia, hanem képesnek kell lennie arra, hogy a tanulási folyamatot támogassa/mentorálja.

Megfelelő minőségű tananyag elkészítéséhez ismernie kell az új módszertani és technikai lehetőségeket. Nem biztos, hogy egy pedagógia és pszichológiai ismeretekkel rendelkező oktató jó tananyagot tud készíteni, viszont lehetséges, hogy ezen készségei birtokában jobban tudja irányítani a tanulási folyamatot. Ezt a fajta tudást, képességet is tanítani és fejleszteni kell.

A tanár ebben a környezetben két jól megkülönböztethető szerepben vehet részt: tutor, illetve mentor lehet. (Ehhez járulhat még a tananyagfejlesztő feladatkör is.)

Tutor

A tutor a tanulók *szakmai képzéséért, segítségéért* felelős. Ő javítja a tanulók feladatait, hozzá fordulhatnak a tanulók kérdéseikkel, észrevételeikkel.

Minden, a tanulóval történt kommunikációt, a tananyagra vagy a képzésre vonatkozó észrevételt lejegyez, ezeket az ismereteket rendszerezi, felhasználja, illetve mások számára továbbadja. A tutornak részletesen ismernie kell a tananyagot, annak szakmai hátterét, mert munkája csak így lehet hiteles.

Rendelkeznie kell a tanulási folyamat támogatásakor használt kommunikációs eszközök használatának technikai és módszertani ismereteivel. Kiemelten fontos a jó *kommunikációs és kapcsolatteremtő készség*, amely itt nem csupán verbális, hanem írásbeli készséget is jelent. Nem árt, ha jártas a konfliktuskezelésben is.

Mentor

A háttérből ügyel a tanuló haladására, intézi az adminisztrációs ügyeket, panaszokat stb. A mentor az oktatás folyamatában fontos minőségbiztosítási szerepet tölthet be. Különösen a nagyobb intézményekben válhat szükségessé a tutor és a mentor szerepének a megkülönböztetése.

Milyen eszközöket használhatunk a képzési folyamat támogatására?

Az e-tanuláshoz ma már számos eszköz érhető el, beleértve a sokfunkciós adminisztrációs rendszereket, a felhasználóbarát tanulási felületeket és a digitális tananyagok sokféle változatát. Összefoglaló néven e-learning rendszerként is emlegethetjük ezt az eszköztárat, amely integrált elemek segítségével oldja meg a tanulási és oktatási tevékenység menedzselését. Az alkotóelemek között található tananyagszerkesztő, tananyagtár, oktatásszervező és a tanulási környezetet biztosító intelligens felület. Ma már mindezekhez léteznek nyílt forráskódú alaprendszerek, melyeknek a fejlesztésével egész közösségek foglalkoznak.

A továbbiakban általánosságban megismerkedünk a webes alapokon működő e-learning rendszerek elemeivel.

A tanulási folyamatot támogató eszközök

Az elektronikus tanulást támogató rendszer

E-learning rendszer alatt azokat az alkalmazásokat, illetve azon alkalmazások halmazát értjük, melyeken keresztül a felhasználók – valamilyen felhasználói azonosítási eljárás után – hozzáférnek az elektronikus képzések tartalmához, és amelyek támogatják az oktatásszervezési, a tanulási/oktatási folyamatokat. Az e-learning rendszer használatához fontos egy böngésző (browser) használata. Lényeges elem lehet a kapcsolódási pontok kiépítése más alkalmazásokhoz (pl. adatbázisokhoz, ügyviteli rendszerekhez, oktatásszervezési rendszerekhez stb.), legalább az adatszolgáltatás, az információcsere szintjén. Részei: e-learning keretrendszer (LMS és / vagy LCMS), digitális oktatási tartalom, virtuális tanulási tér, tananyagfejlesztő rendszer / szerzői rendszer, általános alkotóelemek.

E-learning keretrendszer

Az e-learning keretrendszer olyan szoftver, amelynek segítségével (lokális, globális) számítógépes hálózaton kapcsolódó szolgáltatások révén személyre szabott tanulási folyamat végezhető és szervezhető. A keretrendszerek az oktatás tartalmának közreadásához, a hallgatók és a képzés menedzseléséhez, valamint az oktatáshoz tartozó kiegészítő tevékenységek végrehajtásához nyújtanak segítséget. Típusai:

- LMS (learning management system – tanulást szervező rendszer), legfontosabb feladata, hogy lebonyolítsa, irányítsa az oktatást, és megvalósítsa a felhasználói kompetenciák fejlesztését, támogassa a tanulók aktivitását a benne lévő tartalmak által;
- LCMS (learning content management system – tananyagkezelő/tanulási tartalmat kezelő rendszer).

Fő feladata a tanulási egységek (LO) elemeinek, a felhasználók adatainak, a tananyag bejárású útjainak a tárolása. Ebből kifolyólag tananyagfejlesztő rendszereket is tartalmaznak, amelynek segítségével a tárolt tananyagelemkből tananyagstruktúrákat, kurzusokat lehet felépíteni. Támogatja a tanulási elemek személyre szabhatóságát, egy időben több személy munkáját egyazon tartalom, majd elősegíti annak egységes egészé alakítását is.

Tananyagfejlesztő rendszerek

A tananyagfejlesztő rendszereket szerzői rendszereknek is hívjuk. A tananyagfejlesztő rendszerek olyan szoftverek, szoftver rendszerek, melyek lehetővé teszik, hogy a felhasználók programozó ismeretek nélkül készítsenek olyan komplex oktatási anyagokat, melyek egyszerre tartalmaznak szöveget, animációkat, grafikákat, hangfelvételeket, álló- és mozgóképeket.

A tananyagfejlesztő rendszerek elsődleges feladata a korszerű, multimédiás elemekkel kiegészített tanulási tartalmak létrehozása, amelyek akár az interneten, akár adathordozókon eljuttathatók a tanulni vágyókhoz. Egyes források ide sorolják az egyszerű HTML szerkesztő programokat, mások csak a komplex multimédiás szerkesztőket említik.

Interaktivitásuk szerint típusaik:

- ⊙ egyszerű, alacsony interaktivitást biztosítanak a felhasználó felé, és viszonylag alacsony a komplexitásuk. Ide sorolható az egyszerű Microsoft PowerPoint, a HTML szerkesztők;
- ⊙ magas interaktivitást biztosító programok, melyekben a drag&drop technika használata felgyorsítja és egyszerűvé teszi az oktatóanyag elkészítését. Ezek a rendszerek már támogatnak számtalan, az e-learning területén elfogadott szabványt is (SCORM, IEEE stb.). Ide sorolható: a Lectora Professional Publishing Suite, Macromedia Authorware, ToolBook II Instructo, eXe, Reload, Snap!, Captivate, Storyline, CourseLab, Nexus stb.

Digitális oktatási tartalom

Tanulási egység, amelynek felépítését és alkotóelemeit módszertan és szabvány rendszerezi.

A tanulói interaktivitás szempontjából különböző típusokat azonosíthatunk:

- szöveges, prezentációs, videó fájlok – olyan digitális formátumban tárolt és elérhető szellemi alkotások, amelyek alkalmasak valamilyen tudás, információ átadására, közvetítésére;
- SCORM tananyag – nagyszámú felhasználó számára elérhető, tanulói interaktivitás nélkül. A tanulás lineárisan halad előre;
- interaktív tananyag – az interakciók használata lehetővé teszi a tananyag hatékonyabb elsajátítását, az átadott tudás megértésének folyamatos mérését, és egyúttal segíti a tanárt a minőségi oktatási anyag készítésében.

Virtuális tanulási környezet

Az e-learning rendszerek egyik fontos eleme a virtuális tanulási környezet (VLE – virtual learning environment), amely megkönnyíti a tanárok, tutorok munkáját az oktatási ügyek kezelésében (pl. a kurzusok adminisztrálását). Támogatja a hallgató fejlődésének követését, olyan eszközöket biztosít, amelyekkel könnyen megtervezhető és összeállítható egy kurzus.

Hol tartunk ma?

Magyarországban a felsőoktatásban az elektronikus oktatás erősségei közé tartozik a jól felkészült tartalom- és informatikai fejlesztő szakembergárda, a magas fokú felhasználói érdeklődés, a technikai befogadáshoz szükséges eszközök és technológia megléte, a szabad felhasználású keretrendszerek, valamint a szélessávú internet elérhetősége. A gyenge pontok közé sorolható a forráshiány, az alacsony motiváltság, valamint az is, hogy kevés az elektronikus tananyagok fejlesztésében jártas szakember, és nincs általánosan elfogadott minőségbiztosítási rendszer. Hiányoznak továbbá a nyitott tanulási központok is, bár néhány egyetemen már van ilyen kezdeményezés, mint pl. az Óbudai Egyetem online felületén elérhető K-MOOC szolgáltatás.

Az iskolarendszeren kívüli továbbképzésben a kép már meglehetősen heterogén. Talán itt van jelenleg a legtöbb digitális tananyag és online oktatás, valamint tapasztalat, ha beleértjük a munkahelyi és a munkaerő-piaci képzést is. Ugyanakkor tudni kell azt is, hogy a felnőtt lakosság jelentős része még mindig autodidakta módon tanul; egy részük azonban digitális készségek hiányában az eszközök használatára sem képes, és ezért kevésbé tudnak élni az online tanulás lehetőségével.

Hogyan kapcsolódnak az online tanuláshoz a könyvtárak?

A könyvtári szférában az utóbbi években változások tapasztalhatók az elektronikus szolgáltatások terén. Láthatjuk, hogy a digitális könyvtárak, adatbázisok felépítéséről, létrehozásáról a hangsúly áttevődik a segítségükkel létrehozott, illetve az általuk megvalósítható, támogatható szolgáltatások fejlesztésére. A könyvtári oktatás, képzés terén két, fejlesztés előtt álló területet emelünk ki:

- *online közösségi tanulási terek* kialakítása a könyvtári portálok felületén, ahol szórakoztatóan, játéko-

san lehet informálni, tanítani a tanulni vágyókat.
– a *könyvtári dolgozók továbbképzési* – tanulási/tanítási – folyamatának átalakítása IKT eszközökkel, az elektronikus tanulás és tanítás szerepének a növelése a szakmai fejlődésben.

A könyvtáros-továbbképzésben jogszabályban rögzített alapfeladatot ellátó Könyvtári Intézet távoktatási szolgáltatásának megújítását az alábbiak indokolják:

- Meg kell felelni a XXI. századi kihívásoknak – modern, megújító jellegű szerepvállalás szükséges a képzések területén.
- A kormány programjai, a stratégiai tervek is nagy hangsúlyt fektetnek a képzés modernizálására az IKT eszközök használatával (ld. KDS, DOS).
- A magyarországi felsőoktatási intézmények és az országos hatókörű szolgáltatók évek óta sikeresen használják az online oktatást munkatársaik képzéséhez. Számos jó gyakorlattal találkozhatunk ezeken a területeken.

Az online oktatási szolgáltatások bevezetéséhez a *következő tényezők már adottak a könyvtári területen:*

- az IKT eszközök elérhetők a könyvtárakban, az okos eszközök elterjedtek a magánhasználatban – mindezek alkalmasak a képzések eléréséhez;
- az internetkapcsolat minőségi és biztonsági szempontból megfelelő;
- folyamatosan növekvő mennyiségű digitalizált tartalom áll rendelkezésre az oktató tevékenység támogatására (a szerzői jog tiszteletben tartásával);
- az új tanulási formához szükséges digitális kompetenciákkal a könyvtári területen dolgozók már rendelkeznek;

Összegzés

A hagyományos továbbképzési formák, amelyek a fizikai jelenlétére épülnek, egyre kevésbé felelnek meg a tanulni szándékozók elvárásainak, mivel

munkahelyi elfoglaltságuk és a családban betöltött szerepük miatt csak korlátozottan van lehetőségük személyesen megjelenni a konzultációkon.

Az elektronikus tanulás olyan tanulási forma, amelyben a tanulni vágyók otthon, önállóan, a saját időbeosztásuk szerint sajátíthatják el tananyagot. Ehhez tanulási segédletek, tanárok (tutor) nyújtanak segítséget. Az e-learning – technikai eszközkészlete és az egész életre kiterjedő tanulást támogató infrastruktúrája révén – szabadságot és rugalmasságot biztosít a tanulók számára a tanulás üteme, időbeosztása és a helye tekintetében.

Irodalom

Digitális Oktatási Stratégia. Budapest, 2016. 106–126 p.

<http://www.kormany.hu/download/a/59/d0000/Magyarország> [2017. júl. 26.]

KOMENCZI Bertalan: Az E-learning lehetséges szerepe a magyarországi felnőttképzésben. Budapest : Nemzeti Felnőttképzési Intézet, 2006. 60 p. (<http://mek.oszk.hu/06700/06773/06773.pdf>)

Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégia. 2017–2025. Budapest, 2016. 61 p.

<http://www.kormany.hu/download/9/ac/11000/> [2017. júl. 26.]

KŐFALVI Tamás: E-tanítás. Budapest : Nemzeti Tankönyvkiadó, 2006. 117 p.

OLLÉ János: Oktatástervezés, digitális tartalomfejlesztés. Eger, Líceum Kiadó, 2015. 266 p.

SZEPESI Judit: Az elektronikus tanulás és a könyvtárak. Hódmezővásárhely, Németh László Városi Kvtár, 2013. 95 p. (<http://mek.oszk.hu/12500/12537/>, [2017.07.26.]

Béérkezett: 2017. augusztus 7.

Megújult az SZTE Klebelsberg Könyvtár honlapja

Alapos előkészítés után megújult az SZTE Klebelsberg Könyvtár honlapja (<http://www.ek.szte.hu>), melyet ezentúl a különféle mobil eszközökről is kényelmesen lehet használni. Az új honlap debütálását a katalógus (<http://qulto.bibl.u-szeged.hu>) megújulása előzte meg, amely olyan funkciókkal gazdagodott, mint az otthonról indítható online raktári kérés, mellyel előre kikérhető az olvasó által használni kíván mű, továbbá az online hosszabbítás és az online mit kölcsönöztem funkció.

Forrás: Katalist, 2017. október 24. Nagy Gyula tájékoztatásából